

PARTI

CIPAT

IUNI

PRORA
↓

CUN - HR

Autorica: Tina Tus

Suradnice: Rada Drnovšek, Maja Ogrizović

Samizdat, 2025.

Fanzin je nastao u sklopu projekta Deciding together – exchange of good practices on active participation and participatory budgeting Zavoda Aspira i Filmaktiva uz podršku Kulture svima svugdje.

The activity is part of the Impact4values project, implemented by CNVOS and co-funded by the EU CERV programme.

Funded by the European Union. The views and opinions expressed are those of the author(s) alone and do not necessarily reflect the views and opinions of the author(s), do not necessarily reflect the views and opinions of the European Union or of the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the EACEA can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

1. UVOD: ZAŠTO PARTICIPACIJA?

U demokratskom društvu, građani nisu samo promatrači već aktivni sudionici u odlučivanju. Participacija građana znači da pojedinci i zajednice imaju priliku izravno sudjelovati u procesima koji oblikuju njihove živote. Kada građani sudjeluju u donošenju odluka, institucije postaju odgovornije, transparentnije i učinkovitije.

Posebno je važno osnaživati mlade da prepoznaju potencijal za vlastiti utjecaj u svojoj zajednici. Sudjelovanje članova zajednice te mladih specifično nije samo ulaganje u budućnost — ono je nužno za kvalitetno donošenje odluka u sadašnjosti. Međutim, kako građanima omogućiti da se uključe? Jedan od učinkovitih alata za to je participativni proračun.

2. ŠTO JE PARTICIPATIVNI PRORAČUN?

Participativni proračun je demokratski proces u kojem građani izravno odlučuju o načinu trošenja dijela javnog novca. Umjesto da sve odluke donosi isključivo lokalna vlast, građani sami predlažu i glasaju o projektima i prioritetima u zajednici.

Ovaj proces uključuje:

- informiranje građana o proračunu i mogućnostima,
- predlaganje ideja i projekata,
- glasanje o predloženim projektima,
- provedbu izabranih projekata za koju je zadužena lokalna samouprava, uz mogućnost uključivanja zajednice u istu

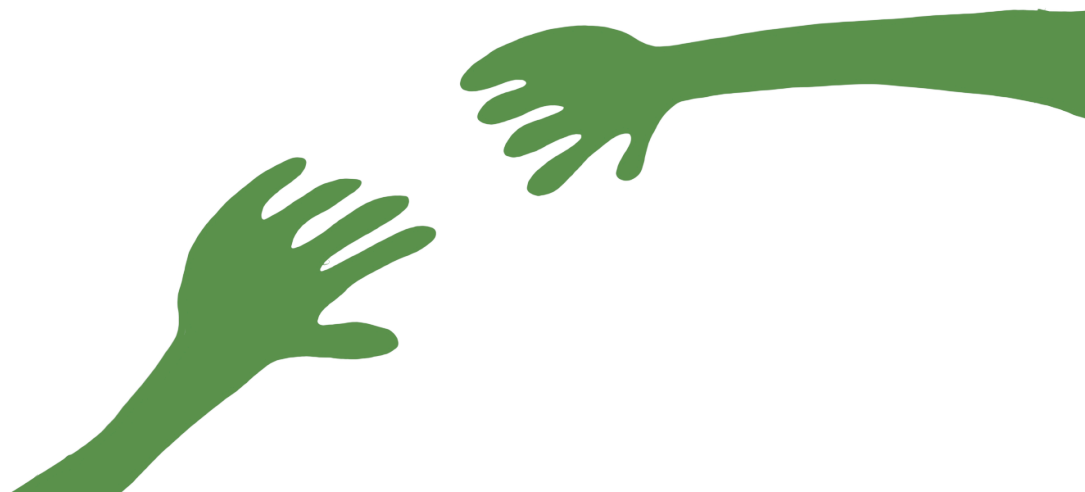

Participativni proračun ne zamjenjuje klasični proračun lokalne samouprave, već ga nadopunjuje. On omogućuje veću transparentnost, jača povjerenje između građana i institucija i stvara osjećaj zajedničke odgovornosti.

3. POVIJEST I RAZVOJ PARTICIPATIVNOG PRORAČUNA

Prvi participativni proračun proveden je u brazilskom gradu Porto Alegre 1989. godine. Ideja se brzo proširila širom svijeta, a danas ga koriste tisuće gradova u Europi, Latinskoj Americi, Aziji i Africi.

U Europi, gradovi poput Pariza, Madrida i Lisabona ulažu milijune eura godišnje u projekte koje izravno biraju njihovi građani. U Hrvatskoj i Sloveniji, participativni proračuni su još u razvoju, ali sve više općina i gradova prepoznaje njihove koristi i uvodi ih kao redovitu praksu, često u suradnji s različitim udrugama.

4. ZAŠTO JE PP VAŽAN ZA MLADE?

Mladi često nisu dovoljno uključeni u političke i društvene procese iz različitih razloga: od toga da ih donositelji odluka ne uključuju, preko uključivanja prema Hartovom modelu tokenizma pa sve do nezainteresiranosti i uvjerenja o vlastitoj apolitičnosti. Mnogi od njih osjećaju da njihove ideje nisu shvaćene ozbiljno, a institucionalni mehanizmi za sudjelovanje su im često nepoznati ili nepristupačni.

Participativni proračun:

- daje konkretne alate za izražavanje i realizaciju ideja,
- ojačava osjećaj pripadnosti zajednici,
- razvija vještine planiranja, suradnje i argumentiranja svojih potreba,
- uključuje mlade u stvarne odluke koje oblikuju njihovo okruženje.

Kada mladi imaju mogućnost sudjelovanja i vide stvarne rezultate svog angažmana, povećava se njihovo povjerenje u demokratske procese i spremnost za daljnje uključivanje.

Mladima, koji su izravno sudjelovali u procesu participativnog proračuna, omogućeno je da podijele svoja iskustva i stavove. Na temelju njihovih povratnih informacija, možemo uočiti nekoliko ključnih uvida:

Povezanost s zajednicom: Mladi ističu kako im je sudjelovanje u participativnom proračunu omogućilo osjećaj povezanosti s lokalnom zajednicom. Kroz sudjelovanje u donošenju odluka, shvatili su koliko njihov glas može biti važan i kako se njihove ideje mogu pretočiti u konkretne promjene.

Iskustvo i učenje: Mnogi sudionici ističu kako je proces bio edukativan. Kroz rad na projektima, naučili su više o lokalnoj upravi, proračunskim procesima, te kako se planiraju i implementiraju projekti. Ova iskustva pomažu im u daljnjem osobnom razvoju i pružaju vještine koje će im koristiti u budućnosti.

Izazovi i prepreke: Iako je većina sudionika bila zadovoljna iskustvom, neki su se suočili s izazovima, poput složenosti administrativnih procesa ili ograničenog pristupa informacijama. Ovi problemi često ometaju mladima da u potpunosti iskoriste svoj potencijal u procesu. Ovdje su pri izvedbi i planiranju općinama od velike koristi suradnje s nevladinim organizacijama, centrima za mlade te školama koji mladima mentorstvom mogu pomoći u pripremi prijedloga i prijava za PP.

Učinci na lokalnu zajednicu: Mladi su svjesni kako njihovi prijedlozi mogu oblikovati zajednicu u kojoj žive. Često navode da su vidjeli konkretne rezultate svojih ideja, što im je dalo motivaciju da nastave sudjelovati i u budućnosti.

5. KAKO IZGLEDA PROCES PARTICIPATIVNOG PRORAČUNA?

Proces participativnog proračuna može izgledati različito ovisno o lokalnom kontekstu, no obično uključuje sljedeće korake:

1. Priprema i informiranje

Lokalna vlast ili organizator odlučuje koliki dio proračuna će biti namijenjen participativnom odlučivanju. Građani se informiraju o ciljevima, pravilima i rasporedu procesa kroz letke, društvene mreže i medije te povremeno kroz organizaciju informativnih radionica o procesu prijave projekata.

2. Prikupljanje prijedloga

Građani, uključujući i mlade, imaju priliku predložiti konkretne projekte koji bi unaprijedili život u zajednici — npr. uređenje javnih prostora, ulaganje u javnu infrastrukturu, nova sportska oprema, kulturne inicijative ili slično, iako opseg projekata pokrivenih PP-om varira ovisno o propisima lokalne samouprave

3. Procjena izvedivosti

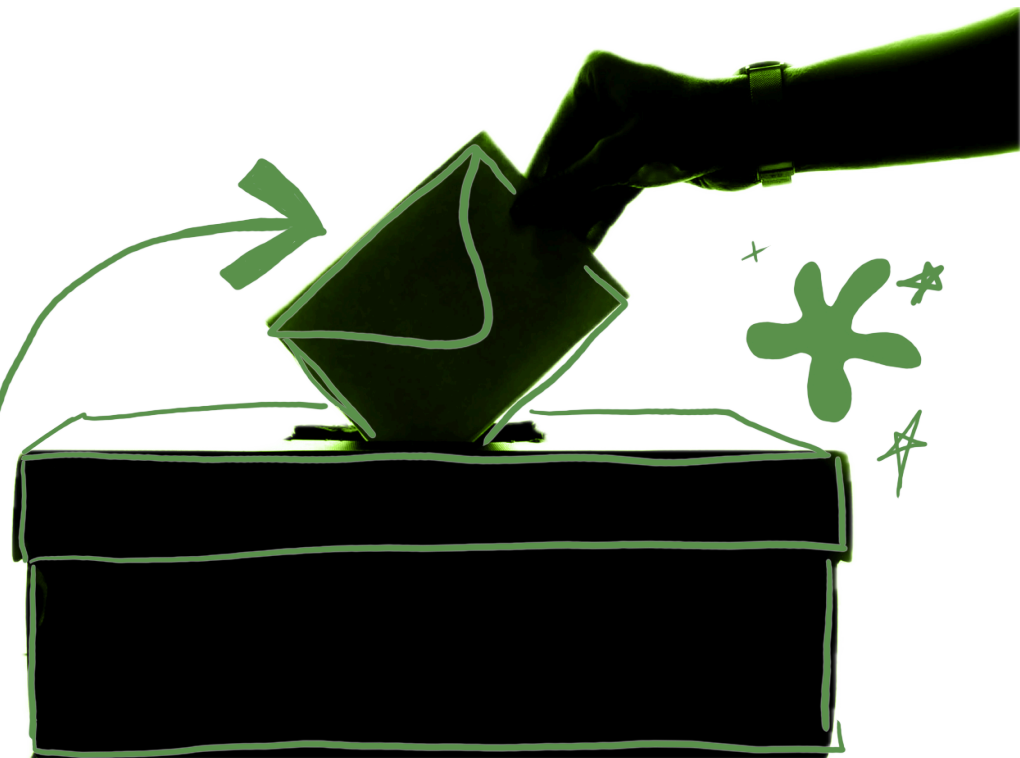
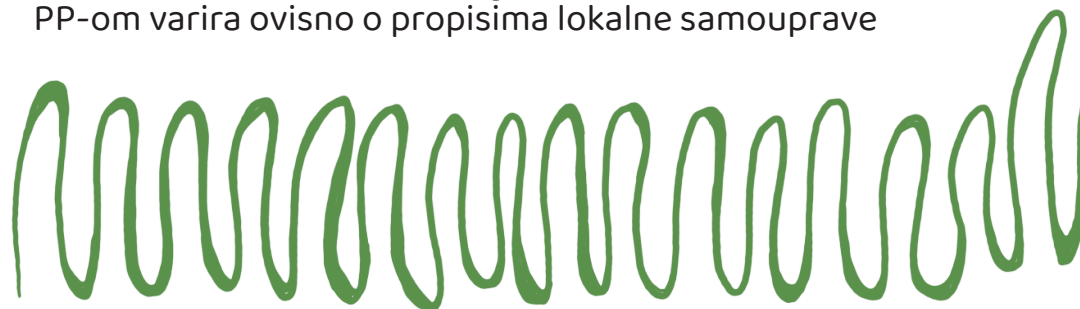
Stručne službe pregledavaju prijedloge i procjenjuju jesu li zakonski i tehnički izvedivi te odgovaraju li budžetu.

4. Glasanje

Građani glasaju za projekte koje smatraju najvažnijima. U nekim modelima moguće je glasati i online, što olakšava sudjelovanje mladima.

5. Provedba

Najbolje ocijenjeni projekti ulaze u plan provedbe. Lokalne vlasti su obično odgovorne za realizaciju, ali zajednica može biti uključena i u praćenje provedbe.

6. PRIMJERI IZ HRVATSKE I SLOVENIJE

HRVATSKA

Participativni proračun u Hrvatskoj je u posljednjih desetak godina postao sve rašireniji alat za uključivanje građana u donošenje odluka – i to ne samo u većim gradovima, nego i u manjim sredinama. Iako nije zakonski obavezan, sve ga češće koriste jedinice lokalne samouprave kako bi ojačale povjerenje građana i povećale transparentnost.

Gradovi s aktivnim participativnim proračunom:

Rijeka, Split, Varaždin, Čakovec, Zadar, Vukovar, Makarska, Orahovica, Ozalj, Poreč, Slavonski Brod, Zlatar, Crikvenica, Umag, Bjelovar, Križevci, Jastrebarsko, Valpovo, Donja Stubica, Lipik, Novska, Cres, Vinkovci, Supetar, Vrbovec, Virovitica, Pleternica, Gospić i Novi Marof

Gradovi koji su se pridružili projektu "Zajedničko planiranje proračuna" Udruga gradova:

Cres, Ilok, Komiža, Kutina, Pregrada, Supetar, Zagreb, Zaprešić, Pakrac i Rab

Pioniri i primjeri dobre prakse:

Pazin – prvi grad u Hrvatskoj koji je uveo participativno budžetiranje.

Trogir – projekt "I tebe se pita" uvršten među 50 najboljih participativnih praksi na svijetu.

Sisak – prvi grad koji je omogućio građanima sudjelovanje putem aplikacije "Moj gradski proračun".

Karlovac – projekt "KaKvart" provodi se već šestu godinu zaredom.

Pula – građani sudjeluju putem javnih tribina, e-Konzultacija i web servisa proracun.pula.hr.

Labin – aktivno uključuje građane kroz savjetovanja i aplikacije.

VOLIMO ŽIVJETI U
GRADU KOJI KORISTI
PARTICIPATIVNI
PRORAČUN!

SLOVENIJA

Slovenija je jedna od najnaprednijih zemalja regije kada je riječ o sustavnoj provedbi participativnog proračuna. Tamo ovaj proces ima značajniju institucionalnu podršku, a lokalne jedinice su duže u praksi uključivanja građana.

Maribor - pionir participativnog proračuna u Sloveniji, još 2015. godine, kada su građani prvi put izravno odlučivali o dijelu gradskog budžeta. Grad je proveo niz radionica kako bi uključio i mlađe generacije, a sudjelovanje mladih postalo je standard.

Ajdovščina, Nova Gorica, Kočevje - redovito organiziraju participativne procese, uz pažljivo osmišljene metode uključivanja učenika, studenata i mladih radnika.

Trbovlje - implementiralo participativni proračun koji uključuje sve građane koji u trenutku glasanja imaju 15 godina ili više u odlučivanje o projektima koji izravno utječu na njihov svakodnevni život – od kulturnih sadržaja do zelenih prostora. Mladi mogu dati svoje prijedloge, pri čemu im podršku nudii Mladinski center. U 2024. je podršku pri izradi prijedloga nudila Aspira s radionicama po različitim lokalnim zajednicama te predstavljanjem na mladinskom parlamentu.

- ☐ _____
- ☐ _____
- ☐ _____
- ☐ _____

7. PREPORUKE ZA JEDINICE LOKALNE

Za uspješno implementiranje participativnog proračuna i osiguranje veće participacije mladih, jedinicama lokalne samouprave preporučuje se nekoliko ključnih koraka:

Stvaranje platformi za sudjelovanje:

Svaka lokalna zajednica trebala bi osigurati jasne i pristupačne platforme (fizičke i online) putem kojih mladi mogu predlagati projekte, izražavati svoje ideje i sudjelovati u odlučivanju. Uključivanje digitalnih alata u proces može značajno povećati doseg među mladima.

Edukacija i informiranje:

Ključno je educirati mlade o participativnom proračunu, njegovim prednostima, te načinu na koji mogu utjecati na raspodjelu sredstava. Kroz radionice, prezentacije u svojim okruženjima kao i kroz kampanje, mladi trebaju steći osnovno razumijevanje o tome kako funkcionira proračun, koje su njihove mogućnosti i prava u procesu.

Podrška mladima u svim fazama:

Lokalna samouprava mora biti spremna pružiti podršku mladima kroz cijeli proces – od formuliranja ideja do provedbe projekata. To uključuje mentorsku podršku, pomoć u izradi prijedloga, kao i pružanje tehničke i logističke pomoći tijekom implementacije.

Razvijanje participativne kulture:

Kroz kontinuirane inicijative i suradnju s mladima, gradovi i općine trebaju raditi na razvijanju kulture participacije, gdje će mladi biti prepoznati kao aktivni sudionici u odlučivanju o budućnosti svojih zajednica.

Transparentnost i povratna informacija:

Jedinice lokalne samouprave trebale bi osigurati potpunu transparentnost u procesu odlučivanja i raspodjele proračunskih sredstava, te redovito obavještavati mlade o statusu njihovih prijedloga i realiziranim projektima.

8. ZAKLJUČAK: DEMOKRACIJA U PRAKSI

Participativni proračun predstavlja jedan od najizravnijih načina na koji mladi mogu sudjelovati u demokratskim procesima na lokalnoj razini. Kroz ovaj proces, mladi ne samo da imaju priliku oblikovati budućnost svojih zajednica, nego i razvijati vještine potrebne za aktivno sudjelovanje u društvenom životu. Demokracija nije samo pravo, već i odgovornost, a participativni proračun omogućava mladima da preuzmu tu odgovornost.

Iako postoje izazovi u implementaciji, iskustva iz Hrvatske i Slovenije pokazuju da uz odgovarajuću podršku i edukaciju, mladi mogu imati značajan utjecaj na razvoj svojih zajednica. Ovaj proces treba biti stalno unapređivan, kako bi se osigurala još veća uključenost mladih u donošenje odluka koje direktno utječu na njihov svakodnevni život. U konačnici, participacija mladih nije samo investicija u sadašnjost, već i u budućnost, jer omogućava izgradnju društva temeljenog na suradnji, jednakosti i odgovornosti.

Donositelji odluka i organizatori, potičemo vas na uključivanje građana i građanki u odlučivanje o proračunu u što širem obujmu — uz otvaranje javnih poziva prakticirati i uključenost o odlučivanje o svim segmentima proračuna.

Građani i građanke, posebice mlade osobe — i vas se pita, moć je u vašim rukama, a u slučaju da PP još nije dostupan u vašoj lokalnoj zajednici — zatražite ga.

**Gradimo inkluzivniju i solidarniju
zajednicu — zajedno!**

